

5.2. NŐK HORDTÁK

ABRONCSSZOKNYA Másképpen: krinolin.

ALSÓSZOKNYA

Főképpen vászonból, selyemből varrt és néha csipkéekkel díszített bő, néha ma is használt alsóöltözék. Régen esetenként tizet is fölvettek belőle a legfelső, a látszó szoknya alá, hogy viselője teltebbnek, „derekabbnak” látsszon.

BOKORUGRÓ

Lányok, fiatalasszonyok bő, sok ráncos szoknyája. Olyan rövid volt – sokszor csak térdig ért –, hogy könnyen át lehetett benne lépni vagy akár ugrani alacsonyabb virágokat, borsót, babot, krumplibokrot is.

BOLERÓ

Hosszú ujjú, rövid derekú, nyitott ruhadarab. Díszes változatát a bikaviadalok torréadorai viselték. Tőlük „irigyelte el” a női divat.

BUKJELSZOKNYA

Bokáig érő, a térd alatt nagyon szűk szoknya. Talán valóban akadt olyan viselője, aki sietősen haladva elesett benne.

DIRNDLI

Hajdani és ma újra közkedvelt osztrák és bajor népviselet: puffos ujjú, erősen kivágott felső rész (ingváll), bő, redőzött szoknya díszes, többnyire színes köténnel.

DÍSZMAGYAR

Nők és férfiak sokszor hivalkodóan gazdag díszítésű, zsinóros, sujtásos ünnepi öltözéke. A „női díszmagyar” ma újra feltűnik különféle rendezvényeken. A hölgyek fejüket pártával ékesítették, a zsinóros mellény alá hosszú vagy rövid ujjú blúzt vettek fel, a hosszú, ráncolt szoknya elé pedig díszes kötényt kötöttek.

ESTÉLYI RUHA

Színházba, hangversenyre, nagyobb bálba, fogadásokra régen szinte kötelező (ritkábban napjainkban is elvart) díszes, egyedi tervezésű, drága anyagokból varrt női ruha – a hozzá illő cipővel. A „nagyestélyi” ruha hosszabb, bokáig ér, a dekoltázs, azaz nyakkivágása mélyebb, olykor a vállakat is szabadon hagyja. A kevésbé ünnepélyes hangulatú alkalmakon hordott „kisestélyi” minden elemében szerényebb, de szoknyarésze ennek is térden alul ér.

INGVÁLL

Női felsőruha alatt viselt, gyakran hímzett, ritkábban apró gyöngyökkel díszített, a csípőig érő fehérnemű.

KOMPLÉ

Női öltözet – ruha, kosztüm – a hozzá való kabáttal.

KOSZTÜM

Elegáns női öltözet: szoknya, blúz és a férfi zakókra hasonlító felsőrész.

KRINOLIN

Olyan bő, harang vagy inkább félgömb alakú szoknya volt, amelynek alakját de-réktől lefelé egyre nagyobb átmérőjű vessző- vagy fémabroncsok formálták. Az abroncsokra közvetlenül egyszerűbb anyagú alsószoknyát varrtak, és erre került a díszes „igazi”. (Mondták abroncsszoknyának is.)

MATRÓZBLÚZ

Nagyobbacska iskolás fiúk, lányok ünnepi viselete volt (néhány iskolában ma is az). A fehér blúz díszje a négyszögletes, kék-fehér csíkos szegélyű, hátközépig simuló matrózgallér.

NŐI UJJAS

Több ruhadarab neve volt. Ujjasnak mondtak könnyű anyagból varrt blúzféléket, gyakran súlyosabb anyagból készített, díszesen hímzett mellényeket és hosszabb kabátfélét is. Közös volt bennük a hosszú ujj.

PELERIN

Vállra borítható hosszú köpeny. Először a hosszú utakra induló vándorok, zarándokok hordták. Később – kabát helyett vagy csupán divatozásból – belterületen is viselték, nők és férfiak egyaránt.

PENDELY

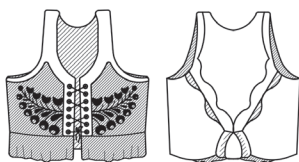
Kisgyerekek – lányok és fiúk – ingszerű, térdig vagy akár térd alá érő viselete. És pendelynek mondhatták a nők alsószoknyáját és hosszú ingét is.

PONGYOLA

Laza, hosszú női köpeny. Főképpen reggeli és esti otthoni viselet.

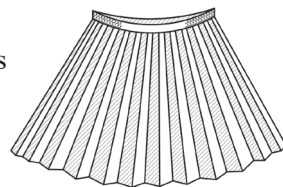
PRUSZLIK

Női mellény.

RAKOTT SZOKNYA

Olyan bő szoknya, amelynek ékessége, hogy függőleges ráncait élesre vasalták.

ROKOLYA

Sokráncú színes szoknya.

TURNŰR

Így nevezték a ruha hátsó, derék alatti szoknyarészének „felduzzasztását”. E duzzanatot acélabroncsból vagy halcsontból és lószőrből alakították ki.

USZÁLY

A szoknya akár többméteresre meghosszabbított hátsó része. Viselője vagy a földön húzta magával, vagy erre megkért kislányok vitték utána. Voltak nem a szoknya aljával összevarrt, hanem a derékhoz vagy a vállhoz erősített, könnyebb anyagú és viszonylag rövid uszályok is.

VIGANÓ

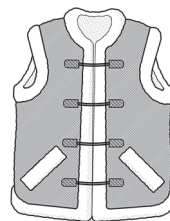
A nők hosszú felsőruhája – a pongyolához hasonlóan elsősorban otthon viselték.

5.3. FÉRFIAK HORDTÁK**ATILLA**

Combközépig érő szűk, fonott zsinórokkal díszített kabát. A reformkor éveiben a viselője magyarságát jelző öltözék volt (Kossuth Lajos is kedvelte).

BEKECS

Prémes birkabőrrel vagy posztóból varrt rövid kabát vagy mellény. Díszíthették hímzéssel (főképpen nőknek) vagy zsinórozással (főképpen férfiaknak).

BRICSESZ

Csizmanadrág. A combrésze nagyon bő, a lábszárnál erősen beszűkül, hogy viselője ráhúzhassa a csizmát. Elsősorban a lovon parádézók és a vadászni indulók kedvelt ruhadarabja volt. Bricsesznek hívták az olyan bő nadrágot is, amelyet a térd alatt gombos pánt fogott össze

DÍSZMAGYAR

Nők és férfiak sokszor hivalkodóan gazdag díszítésű, zsinóros, sujtásos ünnepi öltözéke. A „férfi díszmagyar” legfontosabb részei: tollas vagy prémes fejfedő, atilla, dolmány vagy mente, paszományos nadrág, díszes csizma, valamint szintén

díszes hüvelyű és markolatú kard. Eleinte csak nemesek, utóbb magasabb hivatalokat betöltő személyek is viselték.

DOLMÁNY

Valamennyivel a térd fölöttig érő, testhezálló férfi felsőruha. Az egyszerűbbeket posztóból, a gazdagabbakét bársonyból, selyemből varrták. Az utóbbiakat prém-mel, paszománnyal, zsinórozással, ezüst gombokkal díszítették.

DOMINÓ

Leggyakrabban fekete vagy sötét színű, csuklyás köpeny, védett a széltől, esőtől. Eleinte vándorok, szerzetesek viselték, a XVIII. század végétől a karneválok kedvelt jelmeze volt.

FERENCJÓSKA

Ferenc József gyakran viselt fekete öltözkének mintájára szabott és varrt hosszú zakó.

FÉRFI UJJAS

Sokféle hosszúságú – derékig vagy akár lábszárig érő –, hosszú ujjú felsőruha. Leggyakoribb anyaga a posztó vagy a bőr. Díszíthették hímzéssel, nagyobb gombokkal, paszománnyal.

FRAKK

Általában fekete, elöl csupán derékig érő és nyitott, hátul két térdig érő „fecskefarokban” végződő férfi felsőruha. Valaha gazdagabb városiakok alkalmi viselete volt. Napjainkban bizonyos foglalkozásokhoz kötődik: hangversenyen zeneművészek, hivatalos ceremóniákon diplomaták, nevezetes bálokon a férfi vendégek, drága éttermekben esetenként a pincérek hordják.

FREGOLI

Olyan mindkét oldalán – „kifordítva” is – teljes értékű ruhadarab jelzője, amelynek egyik vagy másik oldalát kifelé fordítva viselheték esős vagy száraz, szélcsendes vagy viharos, hűvös vagy meleg időben. Ősi „fregoli” ruhadarab volt a juhászok nyáron szőrével kifelé, télen bőrrel kifelé fordított bundája. (Fregoli a neve egy városi lakásokban használt felhúzható, leereszthető, fürdőszobai, konyhai ruhaszáritónak is.)

GATYA

Bő, nadrágment hordott, térd alá érő, általában fehér, ritkábban kék vagy fekete férfi ruhanemű. Pásztorok, parasztemberek nyári viselete volt. Gatyának hívták a vászonból vagy flanelből készült alsóneműt is, amelyet télen a nadrág alá húztak. (Tréfásan gatyának mondanak mindenfajta férfi alsónadrágot is.)

GÉROKK

Hosszú, két gombsoros, sötét, leggyakrabban fekete színű férfikabát. Általában hivatalos eseményeken, temetéskor, esküvőn, keresztelőn stb. hordták.

GUBA

Vastag gyapjuszövetből készített egyszerű szabású kabátféle. A szövetet az anyagból kiemelkedő gyapjufürtök díszítik. A gallér két végéhez erősített zsineggel fogják össze.

HACUKA

Divatból már kiment, kopott öltözék – viseltes ruhákat, kabátokat néha napjainkban is így emlegetnek. (Valaha így neveztek egy könnyű anyagból szabott, köpenyszerű női felsőruhafélét is.)

HARISNYA

Erdélyben így nevezték-nevezik a vastag fehér vagy halvány krémszínű posztóból varrt, ott gyakran viselt férfinadrágot. Harisnya a neve annak a hosszú szárú ruhadarabnak is, amit férfiak, nők a lábukra húzva viselnek.

KACAGÁNY

Anyaga a bárány, a farkas vagy – a legelőkelőbbek körében – a párdúc cserzett, prémes bőre. A ruha fölött, gyakran szabás nélkül a vállon vetették át. A kacagányt a szegények – férfiak, nők és ritkábban gyerekek is – nem „rangmutogatóként” hordták, hanem hogy védje őket a hidegtől.

KÖDMÖN

Hideg időben hordott, általában rövid, néha azonban majdnem földig érő bundaféle. Birka, ritkábban kecske bőréből varrták úgy, hogy a szőr befelé legyen. A férfi ködmönt leginkább prémszegéllyel, a nőket hímzéssel díszítették.

LAJBI

Vastag anyagból varrt, egyszerű vagy díszes fémgombbal gombolható – de nem mindig begombolt – ujjatlan mellény. (Ing felett nők és férfiak is viselhették.)

LIBÉRIA

Régebben szolgálknak, kocsisoknak a „gazdájukhoz”, a katonáknak az ezredükhöz való tartozását jelölő, sokszor zsinórzattal díszített öltözéke. Később az inasok gyakori „egyenruháját” nevezték libériának – jellemző kellékei: hosszanti csíkos mellény, térdnadrág és frakk vagy mellény.

MALACLOPÓ

Általában sötét színű, hosszú, ujjatlan köpeny. Olyan bő volt, hogy akár egy malacot is eldughattak benne.